

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2023-12-19

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Dnr: SKR2023/02269

Plats och tid: Hornsgatan 20, plan 5, lokal: Fåtöljen, 12e samt 19e december 2023,
kl. 13:00-16:00

Dispensansökan från Finspång kommun

Arbetstidsnämndens beslut
Beslut framgår av bifogad bilaga, 3 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens
Tidsperiod framgår av bifogad bilaga.

Ärendeberedning
Ärendet har beretts av SKR och Kommunal.

Dispensansökan Finspångs kommun

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i § 13 AB. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i § 13 AB gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till AB, bl.a. Bilaga R som avser räddningstjänsten. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor träder ikraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från § 13 mom.5 AB eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren prövat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Finspångs kommun

Kommunens ansökan avser räddningstjänsten (Bilaga R till AB) och omfattar samtlig operativ personal. Totalt berörs 35 personer.

Verksamheten bedrivs dygnet runt med fyra skift. Ett skift består av en styrkeledare och fyra brandmän samt en insatsledare som har beredskap.

Kommunen har bland annat framhållit att många brandmän är nyanställda och oerfarna. Nyckelkompetenser som rökdykledare och stegbilsförare är begränsade till antal, svåra att ersätta och därför nödvändiga att ha tillgängliga dygnet runt. Vidare har anförts att det – i förhållande till kommunens storlek – finns stora riskobjekt, s.k. SEVESO-anläggningar, som bedriver farlig verksamhet, och att en tungt trafikerad riksväg går rakt igenom kommunen.

Som framgår av ett till ansökan bifogat arbetstidsschema gäller ansökan förläggning av arbete och jour 24 timmar under helger och semesterperioden. Det har upplysts att det i genomsnitt inträffar ett larm på jourtid var femte natt.

Kommunen har anført att det inte är omöjligt att lägga schema enligt de nya reglerna, men att det skulle få negativa konsekvenser för möjligheten att bemanna dygnet runt med de ovannämnda nyckelkompetenserna och därmed minska förmågan att upprätthålla verksamheten. Ekonomiska förutsättningar för att utöka personalen finns inte.

Bedömning

Som framgår av den ovan redovisade avtalstexten kan räddningstjänsten i vissa fall behöva dispens. Uttrycket ”i vissa fall” tycks tyda på att det ska handla om en

speciell situation eller ett visst förhållande. Det synes därför tveksamt om det ska vara möjligt att bevilja dispens för en räddningstjänst att generellt tillämpa så kallade dygnspass på hela dess verksamhet under veckans alla dagar. Nämnden behöver emellertid inte ta ställning till den frågan i detta ärende.

Den nu aktuella ansökan är begränsad och avser enbart dispens för 24-timmars pass under helger och semesterperioden. Vidare är räddningstjänsten i Finspångs kommun relativt liten med svårersatta nyckelpersoner, något som sannolikt försvårat omställningen.

Nämnden delar Finspångs kommuns bedömning att det i detta fall är nödvändigt att bevilja dispens så att arbete och jour (tjänstgöringstid) upp till sammanlagt 24 timmar kan förläggas under helger och semesterperioden. Till detta kommer att larmfrekvensen är mycket låg, varför det i stor utsträckning är möjligt för de som har jour att sova på natten.

Utifrån redovisade arbetstidsscheman bedömer nämnden att arbetstagarna får kompensationsledighet som minst motsvarar tjänstgöringstiden.

Nämnden vill framhålla att kompensationsledigheten ska utgå i direkt anslutning till den fullgjorda tjänstgöringstiden om 24 timmar. Detta gäller oavsett om uttryckning har skett eller inte. Det är med andra ord inte tillåtet att lägga in extrapass direkt efter fullgjort dygnspass.

Beslut

Nämnden beviljar Finspångs kommun dispens under tiden den 1 februari 2024 – 31 januari 2025.

Beslutet avser begränsad tid och förutsätter att arbete med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.